

Nr 20

**Konstitutionsutskottets betänkande i anledning av motioner
angående kommunedelsråd.****Motionerna**

I detta betänkande behandlas följande motioner i vad avser kommunedelsråd:

1971: 86 av herr Helén (fp) m. fl. såvitt avser hemställan punkt 9;

1971: 114 av herr Bohman (m) m. fl. såvitt avser hemställan punkt 7 i den del den omfattar frågan om kommunedelsråd; samt

1971: 228 av herr Hedlund (c) m. fl. såvitt avser hemställan punkt 1. Hemställan avser

i motion 1971: 86 punkt 9: »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer — — — 9. att Kungl. Maj:t uppdrar åt 1970 års kommunaldemokratiutredning att framlägga förslag till sådan ändring i kommunallagen att kommunerna ges möjlighet att införa direktvalda kommunedelsråd och att detta sker i så god tid att beslut i riksdagen efter remissbehandling och sedvanlig beredning kan fattas 1972»;

i motion 1971: 114 punkt 7: »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa att Kungl. Maj:t — — — 7. överlämnar motionen till utredningen om den kommunala demokratin för beaktande i syfte att fördjupa den kommunala demokratin»; samt

i motion 1971: 228 punkt 1: »att riksdagen begär hos Kungl. Maj:t att den pågående utredningen om den kommunala demokratin får i uppdrag 1. att utarbeta ett förslag till lagstiftning om kommunedelsråd enligt vad som anförts i motionen, i sådan tid att val till sådana råd enligt den nya lagstiftningen kan äga rum på hösten 1972».

Under rubriken »Nya kommunala arbetsformer» anförts i motionen 1971: 114 bl. a. följande:

För att motverka det växande avståndet mellan väljare och valda krävs nya, mindre, kommunala enheter. Kommunedelsråd, eller vad man önskar kalla dem, kan aktivt bidra till att ge medborgarna bättre möjligheter till ett reellt inflytande. Människornas åsikter, exempelvis boendemiljöns utformning som riskerar att fastna i kommunernas stela byråkrati, kan inom kommunedelsrådets ram få ett naturligt utlopp. Vi tror att sådana råd skulle bli ett verksamt instrument för en fördjupad demokrati.

Frågans tidigare behandling

Under 1960-talet behandlades i olika sammanhang och vid flera tillfällen frågan om formerna för att stärka den kommunala demokratin genom att bereda ett ökat antal kommunmedlemmar möjlighet att aktivt delta i kommunala beslut. Problemet hade aktualiserats i samband med debatten om förslaget till kommunblocksreformen (Principer för en ny kommunindelning, SOU 1961: 9).

År 1962 tillsattes en arbetsgrupp inom inrikesdepartementet för att bl. a. behandla detta spörsmål, och året därpå fick kommunalrättskommittén i uppdrag att utreda delegationsmöjligheterna i samband med kommunala beslut. Denna kommitté avlämnade sitt betänkande 1965 (SOU 1965: 6) med förslag till utvidgade delegationsmöjligheter av begränsad omfattning. Förslag därom i proposition tillstyrktes av utskottet (KU 1967: 32) och godkändes av riksdagen 1967.

Vid 1966 och 1967 års riksdagar framfördes i motioner önskemål om utredning av åtgärder för att stärka den kommunala demokratin. Utskottet hänvisade i sina utlåtanden (KU 1966: 18, 1967: 57) över dessa motioner främst till pågående utredningar av kommunalrättskommittén och ansåg inte, att det fanns anledning till initiativ av riksdagen i frågan. Riksdagen avskog motionerna.

Motioner med krav om utredning av den kommunala demokratin förelåg även vid 1968 års riksdag och behandlades av utskottet samtidigt som propositionen med förslag till partiell författningsreform. Utskottet uttalade (KU 1968: 20 s. 14) att det var ett starkt önskemål att man fick till stånd en samordning av utredningsarbetet på ifrågavarande område och föreslog, att en arbetsgrupp skulle tillsättas med företrädare för de stora politiska partierna och kommunförbunden för att förbereda en kommande utrednings arbete. Utskottet hemställde att riksdagen meddelade Kungl. Maj:t vad utskottet anfört om en arbetsgrupp för frågor rörande den kommunala demokratin. Riksdagen följde utskottet.

Följande år, 1969, behandlade utskottet (KU 1969: 16) en motion med önskemål om skyndsamt utredning av den regionala och lokala förvaltningens organisation och uppgifter samt fem motioner (KU 1969: 38) med direkt hemställan om utredning av kommunalrådsfrågan. Utskottet behandlade frågan utförligt i sina utlåtanden och ansåg inte, att något riksdagens initiativ var påkallat bl. a. med tanke på de överläggningar om den kommunala demokratin som inletts mellan representanter för de stora politiska partierna, kommunförbunden och den statsvetenskapliga forskningen. Riksdagen avskog motionerna.

Den 20 mars 1970 fick chefen för civildepartementet bemyndigande att tillkalla sakkunniga med uppdrag att göra en översyn av den kommunala demokratin. Motioner hade emellertid redan väckts angående tillsättande av en utredning, vari begärdes en allmän översyn av den kommunala demokratin och därvid bl. a. frågan om kommunalråd.

En direkt hemställan om utredning och förslag angående kommundelsråd framfördes också motionsvis. Enligt utskottet (KU 1970: 29) föll samtliga motionsyrkanden inom den strax tidigare tillsatta utredningens uppdrag. Utskottet hemställde att motionerna skulle anses bcsvarade med vad utskottet anfört. Riksdagen följde utskottet.

Utskottet

Såsom utskottet uttalade i sitt utlåtande över motioner med samma syfte vid 1969 års riksdag, har kommunerna redan nu möjlighet att inom den kommunallagsreglerade förvaltningen inrätta lokala opinionsorgan anknutna till det kommunala beredningsförfarandet.

Frågan om inrättande av direktvalda kommundelsråd med fakultativ karaktär övervägs inom den år 1970 tillsatta utredningen om den kommunala demokratin. Då denna fråga är betydelsefull och därför bör göras till föremål för noggranna överväganden på grundval av erforderligt faktamaterial finns det enligt utskottets mening inte tillräckliga skäl att påskynda utredningens ställningstaganden.

Utskottet hemställer därför

att riksdagen avslår motionerna

- 1) 1971: 86 såvitt avser hemställan punkt 9,
- 2) 1971: 114 såvitt avser hemställan punkt 7 i den del den omfattar frågan om kommundelsråd samt
- 3) 1971: 228 såvitt avser hemställan punkt 1.

Stockholm den 9 mars 1971

På konstitutionsutskottets vägnar

GEORG PETTERSSON

Närvarande: herrar Pettersson i Visby (s), Larsson i Luttra (c), Adamsson (s), Henningsson (s), fru Thunvall (s), herrar Boo (c), Ahlmark (fp), Werner i Malmö (m), Svensson i Eskilstuna (s), Bergqvist (s), Karlsson i Malung (s), Schött (m), Molin (fp), Olsson i Sundsvall (c) och Wictorsson (s).

Reservationer

1) av herrar Ahlmark (fp), Werner i Malmö (m), Schött (m) och Molin (fp), vilka ansett att utskottets yttrande och hemställan bort ha följande lydelse:

Alla möjligheter att stärka den kommunala självstyrelsen måste tillvaratas. Ett sätt att fastare förankra den kommunala självstyrelsen är att införa kommundelsråd. Därigenom skulle ytterligare en kanal från de

styrda till de styrande åstadkommas och människornas reella medbestämmanderätt skulle öka.

Frågan om införande av kommunalråd har länge diskuterats och olika alternativ har förts fram i debatten. Enligt utskottets mening är det nu dags att gå från ord till handling. Kommunaldemokratiutredningen bör prioritera behandlingen av frågan om kommunalråd. Utredningen synes emellertid inte nu ha några konkreta planer, som kan leda till att ett förslag i frågan kan behandlas före 1973 års val. Om man stannar för att valen av kommunalråden skall ske direkt och i samband med valen av kommunfullmäktige, så kommer dessa råd — under förutsättning att principen om gemensam valdag bibehålles i ytterligare några val — följaktligen inte att kunna träda i funktion förrän tidigast 1977. Det är därför enligt utskottets mening angeläget att en framställning nu görs för att påskynda kommunaldemokratiutredningens arbete av denna fråga i syfte att ge riksdagen möjlighet att behandla frågan i god tid före 1973 års val.

Utskottet hemställer

att riksdagen i anledning av motionerna 1971: 86 punkt 9, 1971: 114 punkt 7 i den del den avser kommunalråd samt 1971: 228 punkt 1 i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om förslag till lagstiftning rörande kommunalråd till 1972 års riksdag.

2) av herrar Larsson i Luttra (c), Boo (c) och Olsson i Sundsvall (c), vilka ansett att utskottets yttrande och hemställan bort ha följande lydelse:

De frågor som sammanhänger med den kommunala självstyrelsens lokala förankring utgör otvivelaktigt själva kärnpunkten i den problematik som aktualiserats av kommunindelningsreformen. För att öka kontakten och inflytandet från den enskilde kan många vägar prövas. En av dem är införandet av kommunalråd. Dessa bör självfallet vara fakultativa men genom lagstiftning ges en betydelsefull status. Dess uppgifter som opinionsorgan med yttrande och förslagsrätt borde ge ökat intresse och inflytande från enskilda kommuninnevånare. Väsentligt är dock att dessa råd väljs direkt av folket inom berört område och att också vissa mindre förvaltningsuppgifter övervägs ingå i deras uppgifter.

Frågan om kommunalråd skall enligt direktiven prövas av 1970 års utredning om den kommunala demokratin. Då det är av största vikt att kommuner får möjlighet att införa kommunalråd med angivna uppgifter så snart som möjligt i anslutning till kommunsammanslagningar förutsätter utskottet att utredningen med viss förtur behandlar frågan om kommunalråd.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet

att riksdagen anser motionerna 1971: 86 punkt 9, 1971: 114 punkt 7 i den del den avser kommunalråd samt 1971: 228 punkt 1 besvarade med vad utskottet anför.